

QO'SHMA TA'LIM DASTURLARININI O'RNI VA ZARURIYATI

G.X.Karlibaeva

Toshkent davlat iqtisodiyot universitetining mustaqil tadqiqotchisi

gulya.karlibaeva1@gmail.com

[ORCID: 0000-0002-5061-9317](https://orcid.org/0000-0002-5061-9317)

THE ROLE AND NECESSITY OF JOINT EDUCATIONAL PROGRAMS

G.X.Karlibaeva

Independent researcher of Tashkent State University of Economics

gulya.karlibaeva1@gmail.com

[ORCID: 0000-0002-5061-9317](https://orcid.org/0000-0002-5061-9317)

JEL Classification: A2, A20

Annotatsiya. Maqolada qo'shma ta'lim dasturlarini o'rni va zaruriyati hamda hozirgi kunda qo'shma ta'lim dasturlari yangi ta'lim shakllari ekanligi, ta'lim tizimini yangilash va takomillashtirish uchun uslubiy asos, semantik qo'llanma bo'lib xizmat qilishi, shu bilan birga ta'limning sifat jihatidan natijalariga erishish uchun amaldagi va kelajakdagi xalqaro dasturlarning mohiyati va asosiy tarkibiy qismlarini aniq belgilash zarurligi haqida keltirilgan. Qo'shma dasturlar aksariyat universitetlari uchun juda yangi hodisadir. O'quv dasturlarini birgalikda amalga oshirish ularning jozibadorligiga hissa qo'shadi. Biroq, bunday hamkorlik, ayniqsa, qonunchilik va ta'lim tuzilmalari bir-biridan farq qilganda, muhim strategik, pedagogik va amaliy muammolarni ham keltirib chiqaradi. Ish talabchan va ko'p vaqt talab qiladi va yaxshi integratsiyalangan va yuqori sifatli dasturlarni yaratish uchun qo'llab-quvvatlash kerak. Ushbu maqolada qo'shma dasturlar bo'yicha ishning turli bosqichlari bilan bog'liq ma'lumotlar va jarayonlar tavsiflangan. Ushbu maqolada ikki tomonlama diplom dasturlarini ishlab chiqish, loyihalash va amalga oshirishga tavsiyalari keltirilgan.

Ushbu maqolada moslashuvchan siyosatni qabul qilish xalqaro qo'shma va

qo'sh diplom dasturlari yoki hamkorlikdagi ilmiy darajalar oldida turgan davom yetayotgan muammolarni hal qilish yoki hal qilishda yordam berishi mumkinligini ko'rsatadi. Hech bir yagona siyosat hech qachon barcha muammolarni hal qila olmasa-da, ushbu maqola siyosat muammolarini aniqlash bo'yicha hamkorlikda ishlash institutlarga o'z salohiyatini, tajribasini va professor-o'qituvchilari, xodimlari va talabalari uchun o'qitish imkoniyatlarini oshirishga yordam berishi tavsiflangan.

Bundan tashqari, ilg'or miqdoriy yoki sifat tadqiqot usullaridan foydalanadigan yangi hamkorlikdagi tadqiqotlar kurs ekvivalentlari, kredit o'tkazmalari, baholash/baholash metodologiyalari va umumiy ta'lim talablari bo'yicha akademik siyosatni tushunish uchun juda zarurdir); akkreditatsiya siyosati va tartiblari, sifat kafolati standartlari, artikulyatsiya kelishuvlari, chet elda o'qish dasturlari va talabalar almashinuvi shartnomalariga oid institutsional siyosat; va akademik erkinlik, akademik yaxlitlik, professor-o'qituvchilar va talabalarining talablari, xavfsizlik, hamda xalqaro qo'shma va ikki tomonlama diplom dasturlari bilan bog'liqligi keltirilgan.

Abstract. In the article is presented the role and necessity of joint education

programs and the fact that joint education programs are new forms of education, serve as a methodological basis and semantic guide for updating and improving the education system. , at the same time, the need to define the nature and main components of current and future international programs in order to achieve qualitative results of education. Joint programs are a fairly new phenomenon for most universities. Joint implementation of training programs contributes to their attractiveness. However, such cooperation also raises important strategic, pedagogical and practical challenges, especially when legislative and educational structures differ. The work is demanding and time-consuming, and support is needed to create well-integrated and high-quality programs. This article describes the information and processes related to the various stages of work on joint programs. This article provides recommendations for the development, design, and implementation of dual degree programs.

This article suggests that the adoption of flexible policies can help address or resolve ongoing challenges facing international joint and double degree programs or collaborative degrees. While no single policy can ever solve all problems, this article suggests that working collaboratively to identify policy problems can help institutions improve their capacity, expertise, and learning opportunities for their faculty, staff, and students.

Additionally, new collaborative research using advanced quantitative or qualitative research methods is urgently needed to understand academic policies regarding course equivalencies, credit transfers, assessment/grading methodologies, and general education requirements); institutional policies regarding accreditation policies and

procedures, quality assurance standards, articulation agreements, study abroad programs, and student exchange agreements; and academic freedom, academic integrity, faculty and student requirements, security, and international joint and dual degree programs.

Kalit so'zlari: qo'shma ta'lim, ta'lim dasturi, o'quv dasturi, baholash, ta'lim talablari, hamkorlik.

Key words: joint education, educational program, curriculum, assessment, educational requirements, cooperation.

Kirish. Universitetlar tomonidan qo'shma ta'lim dasturlarini yaratish o'n yarim yildan ortiq davom etayotgan amaliyotdir. Talabalarni qisqa muddatga (bir oydan uchgacha) almashish amaliyotidan universitetlar tobora ko'proq qo'shma dasturlar amaliyotiga o'tmoqda. Agar yangi ming yillikning boshlanishidan oldin bunday dasturlarni yaratish universitetlarning tashabbusi bo'lgan bo'lsa, endi bu allaqachon ta'lim sohasidagi siyosatning yo'nalishi bo'lib, uning doirasida dasturlar yaratiladi va mablag'lar ajratiladi.

Qo'shma ta'lim dasturi - bu ikki yoki undan ortiq universitetlar tomonidan birgalikda ishlab chiqilgan va amalga oshiriladigan ta'lim dasturi. Shu bilan birga, o'quv modullarining bir qismi hamkor universitet professor-o'qituvchilari tomonidan o'qitiladi deb taxmin qilinadi. Ushbu shartni amalga oshirish shakllari har xil bo'lishi mumkin: talabalarning harakatchanligi, o'qituvchilarning harakatchanligi, masofaviy ta'lim yoki ushbu shakllarning kombinatsiyasi. Ikki tomonlama diplom dasturlari hamkor universitetlarning ta'lim dasturlarini taqqoslash va sinxronlashtirishga asoslangan dasturlar bo'lib, tomonlar tomonidan dasturning maqsadlari va mazmunini aniqlash, o'quv

jarayonini tashkil etish, ilmiy darajalar berish yoki ilmiy darajalar berish kabi masalalar bo'yicha umumiy majburiyatlarni qabul qilishlari bilan tavsiflanadi. malakalarni berish. O'qishni tugatgandan va har bir dastur bo'yicha barcha talablar bajarilgandan so'ng talabaga ilmiy daraja berish uchun belgilangan namunadagi ikkita diplom va ikkita transkript yoki shartnomalar asosida bitta qo'shma diplom beriladi.

Material va metod.

Qo'shma ta'lim dasturi barcha asosiy elementlari bo'yicha kelishib olgan dastur deb yuqorida aytib o'tgandik, shu bilan birga bunday elementlar o'quv rejasi, o'qitish metodikasi, sifatni ta'minlash tizimi, shu jumladan Evropa kredit o'tkazish tizimi (ECTS), baholash qoidalari va tamoyillari, tarkibga qo'yiladigan talablar, o'qituvchilar va talabalarni ishga qabul qilish); harakatchanlik chet elda (hamkor universitetlarda) o'qish muddatlari bilan ta'minlanadi, ular avtomatik ravishda tan olinadi va "hisoblanadi"; dastur birgalikda boshqariladi; Barcha hamkor universitetlar berilgan diplom va darajalarni tan oladilar. Shu bilan birga, ta'limning solishtirilishi asosida ta'lim natijalari yotadi.

Respublikaning 16 ta oliy ta'lim muassasasida 2018/2019 o'quv yilidan boshlab xorijiy oliy ta'lim muassasalari bilan hamkorlikda qo'shma ta'lim dasturlari asosida kadrlar tayyorlash faoliyati yo'lga qo'yildi. Shu bilan birga quygadi vazifalar ham alohida o'rin oldi:

xorijiy oliy ta'lim muassasalari bilan hamkorlikda qo'shma ta'lim dasturlari asosida kadrlar tayyorlash faoliyatini kengaytirish, hamkorlikda o'tkaziladigan ilmiy konferensiyalar va seminarlar sonini ko'paytirish, xalqaro ilmiy va ta'lim loyihalarini amalga oshirish;

rivojlangan xorijiy davlatlar oliy ta'lim muassasalari hamda ilmiy-tadqiqot

markazlari bilan hamkorlikda xalqaro qo'shma ilmiy jurnallar, shuningdek ta'lim forumlari, rektorlar konferensiyalari va boshqa anjumanlar tashkil etish;

xorijiy mamlakatlarda mahalliy oliy ta'lim muassasalari filiallarini tashkil etish, qo'shma ta'lim dasturlarini amalga oshirish.

Ta'lim dasturlari, agar ular quyidagi xususiyatlarga javob bersa, qo'shma deb hisoblanadi:

- dasturlar bir nechta universitetlar tomonidan birgalikda tuziladi va tasdiqlanadi;

- har bir oliy o'quv yurti talabalari o'qishning bir qismini boshqa universitetlarda o'taydi;

- talabalarning ishtirok etuvchi universitetlarda o'qish muddati o'zaro taqqoslanadigan;

- hamkor universitetlarda o'qish shartlari va o'tgan imtihonlar to'liq va avtomatik tarzda tan olinadi;

- har bir oliy o'quv yurtining o'qituvchilari boshqa universitetlarda ham dars beradilar, birgalikda o'quv dasturlarini ishlab chiqadilar, qabul va imtihonlar uchun qo'shma komissiyalar tuzadilar;

- to'liq dasturni tugatgandan so'ng, talabalar ishtirokchi muassasalarning har biridan davlat darajalari yoki birgalikda beriladigan daraja (aslida bu odatda norasmiy "sertifikat" yoki "diplom") oladi.

Qo'shma ta'lim dasturlarini amalga oshirishdagi jiddiy cheklavlardan biri ta'lim dasturini tugatganligi to'g'risidagi hujjat (diplom) shaklini qat'iy belgilaydigan, uni qo'shma dastur to'g'risidagi ma'lumotlar bilan to'ldirish imkoniyatini qonuniy ravishda istisno qiladigan milliy qoidalarning mavjudligidir. Va shuningdek, xalqaro ta'lim dasturlarini ishlab chiqish va amalga oshirishda universitetlar ta'lim va madaniyat sohasidagi hamkorlik bo'yicha davlatlararo shartnomalarga tayanishi mumkin. Bu

holatning ham ijobiy, ham salbiy tomonlari mavjuddir.

Natijalar.

Agar ilgari universitetlarning xalqaro aloqalari o'z-o'zidan rivojlangan bo'lsa, bugungi kunda universitetlar ta'lim xizmatlarining xalqaro bozoridagi umumiy tendentsiyalarni, ularning raqobatbardosh mavqeini va ta'lim mahsulotlari va xizmatlarining o'ziga xos xususiyatlarini hisobga olgan holda faoliyatning strategik yo'nalishlarini tizimli ravishda rivojlantirmoqda. Universitetlar ushbu mahsulotga yanada tabaqalashtirilgan talabni shakllantiradilar, ular xorijiy hamkorlarning ta'lim xizmatlari sifatiga talablarni oshirishga harakat qiladilar. Shuning uchun xalqaro ta'lim dasturlari uchun mavjud imkoniyatlar xilma-xilligi bilan murakkab vaziyatda universitetni strategik tanlash juda muhimdir. Shuni ta'kidlash joizki, hatto AQShda ham so'nggi o'n yil ichida biz ta'lim sohasidagi hamkorlikka munosabat tubdan o'zgarganini ko'rdik; Etakchi universitetlarda (Garvard, Stenford va boshqa universitetlar, Massachusetts texnologiya instituti) "o'ziga ishonish" siyosati kamida olti oy davomida talaba ta'limini kiritish orqali mumkin bo'lgan ta'limni diversifikatsiya qilish g'oyasiga o'tmoqda. boshqa etakchi universitet o'zaro asosda. Bu o'z zaifligini tan olish emas. Gap shundaki, ishlab chiqarishning hozirgi sur'atlari va innovatsion ishlanmalarni joriy etish sur'atlarining ortib borayotgani hamda ularning xilma-xilligi ta'lim tizimidan, birinchidan, ta'limga yangi g'oyalar va texnologiyalarni joriy etishning ancha yuqori sur'atlarini aniq taqozo etadi, ikkinchidan, ta'lim jarayonini diversifikatsiya qilish (xilma-xillik). Ishlab chiqarishning innovatsionligi, innovatsion ishlanmalarni kiritish zarurati (turli mamlakatlarda har xil, ta'kidlaymiz) va kadrlar tayyorlashni

diversifikatsiya qilish zarurati qo'shma dasturlarni yaratish uchun ob'ektiv asosdir.

Qo'shma ta'lim dasturlarini yaratish uchun motivatsiya butun dunyo universitetlarida o'xshash va quyidagicha.

✓ Qo'shma dasturlar universitetlar va natijada milliy/mintaqaviy ta'lim tizimlarining raqobatbardoshligini oshirish uchun tan olingan vositadir.

✓ Jamiyat hayotining barcha jabhalarida xalqaro maydonda globallashtirish va integratsiya jarayonlarining kuchayishi sharoitida oliy ta'lim tizimini rivojlantirish ham uning qiyosiylikini ta'minlash yo'nalishida (amaliy mexanizmlar sohasida, mezon va standartlar) xorijiy oliy ta'lim tizimlari bilan xamjihatlikda amalgama oshiriladi. Bunday taqqoslanuvchanlik qo'shma ta'lim dasturlarini ishlab chiqish uchun qulay asos yaratadi, uning ijobiy samalaridan biri amaldagi ta'lim dasturlarini xorijiy ta'lim dasturlarining innovatsion elementlari bilan boyitishdir.

✓ Qo'shma ta'lim dasturlarini ishlab chiqish orqali boshqa mamlakatlarning ta'lim bozorlariga chiqish, oliy ta'limni xorijda ilgari surish va eksport qilish, shuningdek, yagona Yevropa mehnat bozorini yaratish imkoniyatlarini ochib beradi, bu esa bo'lajak bitiruvchilarni ish bilan ta'minlashda muhim nuqta hisoblanadi. va shunday qilib, ularning tanlovini rag'batlantirish uchun.

Biz bir qator maxsus tadqiqotlarga, xususan, Yevropa universitetlar assotsiatsiyasining tahliliy materiallariga tayanamiz, birinchi navbatda - "Yevropa uchun qo'shma magistrlik dasturlarini ishlab chiqish", shuningdek, "Evropa uchun qo'shma magistratura dasturlarini ishlab chiqish", shuningdek, "Double (yoki undan ko'p) va qo'shma diplom dasturlari" nemis xizmati akademik almashinuvlari (DAAD) va Germaniya oliy ta'lim muassasalari rektorlari konferentsiyasi (HRK)

homiyligida amalga oshiriladi; Moskva davlat universitetida akademik harakatchanlikning yagona tizimini yaratish doirasida tadqiqot materiallari. M.V. Lomonosov (2006-2008).

Munozara.

Xalqaro universitetlararo dasturlarni tan olish muammosi, ekspertlarning fikriga ko'ra, o'quv dasturlarini ishlab chiqish va qo'shma ilmiy darajalarni berish bo'yicha keyingi hamkorlikning asosiy elementidir. Xalqaro universitetlararo dasturlarni tan olishning quyidagi jihatlari shakllantirildi:

- xalqaro universitetlararo dasturda ishtirok etuvchi barcha universitetlar hamkor universitetlarda talaba o'qishining barcha davrlarini tan oladimi?

- universitetlararo xalqaro dasturlar bitiruvchilarining ilmiy darajalari milliy darajada tan olinadimi?

- xalqaro universitetlararo dasturlar bitiruvchilarining ilmiy darajalari ishtirokchi davlatlarning boshqa institutlari tomonidan tan olinadimi?

- xalqaro universitetlararo dasturlar bitiruvchilarining ilmiy darajalari uchinchi davlatlar tomonidan tan olinadimi?

Berilgan savollarga javoblarda dunyoda mavjud bo'lgan holatga o'xshash vaziyatni kuzatish mumkin:

- universitetlar o'rtasidagi ikki tomonlama shartnomalar darajasida o'qish muddatlari avtomatik (yoki deyarli avtomatik) tan olinadi;

- davlat darajasida diplomlar va darajalar faqat milliy diplomlar olingandan keyin tan olinadi;

- davlatlarni boshqa mamlakatlarda tan olish qo'shimcha tasdiqlash bilan bog'liq va har doim ham muvaffaqiyatli bo'lavermaydi;

- ilmiy darajalar uchinchi davlatlar tomonidan faqat har bir aniq holatda - ma'lum universitetlar va mamlakatlarning diplomlari olinganda tan olinadi.

Qo'shma darajalarni tan olishdagi huquqiy qiyinchiliklar tufayli hamkorlik amaliyoti qo'shma dasturlarning o'zi va ushbu dasturlarni tugatgandan so'ng diplom berish bilan bog'liq masalalarni aniqroq ajrata boshladi. Xullas, universitet amaliyotida qo'shma diplom berish bilan birga dasturda ishtirok etuvchi davlatlar nomidan bitta diplom berilsa, ikkita diplom berish keng tarqaldi. Shu bilan birga, ulardan biri milliy darajada tan olingan daraja, ikkinchisi ba'zan faqat universitet hamkorligining barcha ishtirokchilari tomonidan imzolangan sertifikat va shuning uchun milliy darajada qonuniy tan olinmaydi. Bunday muammolarni bartaraf etish uchun milliy qonunchilikka o'zgartishlar kiritish zarur.

Shu bilan birga, qo'shma dasturlarning quyidagi muammolar ham mavjud:

1. kadrlar tayyorlash sifati masalalari;

2. qo'shma diplomlarni tan olish va milliy qonunchilikdagi o'zgartirishlar masalalari;

3. akademik harakatchanlikning moliyaviy muammolari.

Qo'shma yoki qo'sh diplomlarni tarqatish uchun eng qiyin masala - ularning moliyalashtirish bazasini kengaytirish zarurati. Bunday dasturlar an'anaviy dasturlarga qaraganda qimmatroq, bu birinchi navbatda xalqaro mobillik va dasturlarni boshqarish mexanizmlarini moliyalashtirish zarurati bilan bog'liq. Ushbu yuqori xarajatlarni tarmoq a'zolarining o'zlari yoki hatto talabalar qoplaydilar. Birinchi usul universitetlarning bunday dasturlarga qiziqishini kamaytirishi mumkin. Ikkinchisi - talabalar o'rtasida tengsizlikni kuchaytirish, ular turli darajada bunday dasturlardan foydalanish imkoniyatiga ega bo'ladilar.

Qo'shma dasturlarni resurs bilan ta'minlash bilan bog'liq masalalardan tashqari, qo'shma darajalarni tan olish, sifatni ta'minlash va nazorat qilish, boshqaruv samaradorligi, shuningdek, turli mamlakatlardagi universitetlarda talabalar harakatini sinxronlashtirish masalalari ham muhim, ya'ni. qo'shma dasturda ishtirok etuvchi inson resurslarining ekvivalent miqdori. Bu qisman ko'plab universitetlarning qo'shma dasturlar samaradorligini kuzatish, ilmiy darajalarni berishning ushbu usuli sifatini tahlil qilish bo'yicha sa'y-harakatlarini tushuntiradi.

Xulosa.

Bugungi kunda global pedagogik jarayonning rivojlanishida, uning etakchi tamoyili ilmiy bilimlar tizimining ochiqligi printsipi bo'lib, o'zaro ta'sir ham g'oyalar darajasida, ham texnologiya darajasida

amalga oshiriladi. Global pedagogik jarayonning rivojlanishi xalqaro munosabatlarning kuchayishi tufayli ushbu jarayonning sinxronligi va diaxronizmning o'sishi sharoitida sodir bo'ladi, chunki sivilizatsiyalarning madaniy xilma-xilligi ortib bormoqda. Bu murakkab va ziddiyatli jarayonda turli mamlakatlarning milliy madaniy xususiyatlariga ehtiyotkorona munosabatda bo'lish, milliy madaniyat taraqqiyotini jahon madaniyati fonida ko'ra bilish, shu bilan birga, milliy madaniyatdan unumli foydalanish alohida ahamiyatga egadir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risida"gi O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Farmoni, 08.10.2019 yildagi PF-5847-son
2. Erniyazova S.Sh., Khamdamov S.K., Yuldasheva N.V. Financial crisis and how to prevent it// An International Multidisciplinary Research Journal. – Volume 11, Issue 3, March 2021.
3. Qobulov X.A., Kimsanboyeva M. Ta'lim tizimini moliyalashtirishni samarali tashkil etish yo'llari // Toshkent moliya instituti. "Innovatsion iqtisodiyot sharoitida moliya tizimini rivojlantirishning zamonaviy tendensiyalari va istiqbollari" mavzucidagi respublika onlayn ilmiy-amaliy konferensiya materiallari to'plami. –T.: TMI., 2020. – 171-172-b.
4. Буркель Н., Творогова С., Шендерова С. Инновации и изменения в транснациональном образовании. Совместные программы между европейскими и российскими вузами [Электронный ресурс]. Режим доступа: http://www.fuberlin.de/sites/moscow/media/eu-reportcatalog/REPORT_JOINT-PROGRAMMES_RU.pdf?1413288134
5. Avralev, N. and I. Efimova, 2013. The Role of the International University Network Organizations in the Innovative Development of Russia. Middle-East Journal of Scientific Research, 14 (10): 1277-1291. Efimova, I., 2013. Rankings as Tools to Promote Global Education Market. World Applied Sciences Journal, 25 (10): 1400-1404. Avralev, N. and I.

Efimova, 2015. University Rankings as a Tool for Assessing the Quality of Education in the Context of Globalization. *Asian Social Science*, 11(10): 292-298.

6. (PDF) Joint programs as a tool of building european higher education area.

Available

from: https://www.researchgate.net/publication/332571555_Joint_programs_as_a_tool_of_building_european_higher_education_area [accessed Jan 27 2023].

7. Developing Joint Masters Programmes for Europe, march 2002 – january 2004 [Электронный ресурс]: Results of the EUA Joint Masters Project, European University Association. P. 44. – Режим доступа: <http://www.eua.be/eua/en/publications.jspx>.

8. Touch C. Rauhvargers A. (2002) Survey on Master Degrees and Joint Degrees in Europe // European University Association, pp. 46. – Режим доступа: <http://www.eua.be/eua/en/publications.jspx>

9. ARTEM BORTNIK and etc/FACTORS OF DEMAND FOR CENTRAL BANK DIGITAL CURRENCY: EVIDENCE FROM SWEDEN AND SWITZERLAND/ Tianjin Daxue Xuebao (Ziran Kexue yu Gongcheng Jishu Ban)/Journal of Tianjin University Science and Technology, ISSN (Online): 0493-2137, E-Publication: Online Open Access, Vol:55 Issue:04:2022/DOI 10.17605/OSF.IO/5Q29J.

10. <http://www.erasmusplus.uz/images/shared/file/TAM%2014/2,%D0%A1%D0%9E%D0%9F%20-%20%D0%A2%D0%B0%D1%88%D0%BA%D0%B5%D0%BD%D1%82.pdf>